

Aan de leden van de Vaste Kamercommissie
Justitie en Veiligheid van de Eerste Kamer
Mevrouw Mr. Drs. M.M. de Boer, voorzitter
Per mail: saliha.kilic@eerstekamer.nl

Geachte leden van de Kamercommissie Justitie & Veiligheid,

Graag brengen wij vanuit de journalistieke beroepsgroep en persvrijheidsorganisaties de volgende vragen onder uw aandacht ter gelegenheid van de behandeling van de tweede vragenronde van de ‘Wet Strafbaarstelling verblijf in een door een terroristische organisatie gecontroleerd gebied’. Wij hebben onze zorgen eerder over de wet geuit, waarvan de meest recente een brief aan uw Kamercommissie op 2 september jl. betrof. Wij verzoeken u deze vragen mee te nemen in de tweede vragenronde die gepland staat op 13 oktober a.s. en aan de minister voor te leggen.

1. In overige wetten wordt een brede definitie van het beroep journalist gehanteerd. In het kader van consistentie, en in lijn met de wetstechniek, is een eenduidige uitleg noodzakelijk. Kan de minister uitleggen waarom hij kiest voor een dergelijk inconsistente ten aanzien van de uitleg van het begrip journalist?

Toelichting:

In twee door de Eerste Kamer goedgekeurde wetten die journalisten betreffen, wordt een ruime definitie van het begrip journalist gehanteerd. Het gaat daarbij om de Wet Bronbescherming in strafzaken (“Wet bronbescherming”) en de Wet Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (“Wiv”). Bij gebrek aan een wettelijke definitie van het begrip journalist in beide wetteksten, dient de memorie van toelichting als richtsnoer voor de beoogde uitleg ervan.

In de memorie van toelichting van beide wetten heeft de Raad van State gepleit voor de wenselijkheid van een ruimere definitie van journalist, *juist* in strafzaken. De Raad van State heeft gekozen voor een ruime definitie, waarbij werd afgeweken van eerder voorstellen waarin bijvoorbeeld ‘strikt beroepsmatig’ of ‘tegen betaling’ als criteria werden voorgesteld voor de kwalificatie van een journalist. Dit onder meer omdat het publieke debat zich inmiddels niet meer uitsluitend binnen het terrein van de klassieke media afspeelt, maar ook in toenemende mate daarbuiten, bijvoorbeeld op websites en blogs. Een ruime definitie behelst ook diegene die voorafgaand aan publicatie de desbetreffende informatie verzamelt, opslaat of bewerkt.¹

Een overeenkomstige uitleg van het begrip journalist in beide wetten biedt consistentie en draagt bij aan de begrijpelijk- en inzichtelijkheid voor degenen die aan dat recht zijn onderworpen of er aanspraken aan menen te ontleen. Dit principe wordt aangeduid als het consistentiebeginsel. Dit beginsel zegt dat een rechtsstelsel een consistent, logisch en zo goed mogelijk samenhangend systeem moet vormen en dat juridische redeneringen zoveel mogelijk sluitend zijn en in het systeem passen.² Daar is in de Wet strafbaarstelling verblijf terroristische gebieden geen sprake van.

Dat de minister in strijd met de bestaande brede uitleg – nota bene in een door hemzelf uitgebrachte wet – van het begrip journalist, nu kiest voor een enge uitleg ervan is dan ook onbegrijpelijk. Feitelijk is de situatie op grond van de wet zoals die nu in de Eerste Kamer ligt namelijk dat het begrip journalist wordt gedefinieerd door iemand die bij de NVJ is aangesloten of werkzaam bij een

¹ Memorie van Toelichting Wet Bronbescherming in strafzaken p.8-9

²C.A.J.M. Kortmann, hoogleraar staats- en bestuursrecht aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Katholieke Universiteit Nijmegen

‘gerenommeerde mediaorganisatie’ – wat dat laatste ook moge betekenen. Dat is in ieder geval een drastische vernauwing van het begrip.

In het kader van consistentie is het gebruik van een eenduidige definitie wenselijk. Sterker nog, op grond van wetstechnische rechtsbeginselen, is dit zelfs noodzakelijk.

2. Onder de Wet strafbaarstelling verblijf terroristische gebieden zoals die nu in de Eerste Kamer ligt, zullen er persoonsgegevens worden verwerkt. Een wet waarin persoonsgegevens worden verwerkt, dient in de totstandkomingsfase naar de Autoriteit Persoonsgegevens te gaan voor advies. Kan de minister uitleggen waarom de wet in strijd met deze procedure tot stand is gekomen?

Toelichting:

De Wet strafbaarstelling verblijf terroristische gebieden is sinds de totstandkoming ervan, flink gewijzigd. Waar de wet eerst zweeg over eventuele uitzonderingsposities van journalisten, is de meest recente oplossing van de minister het gebruik van een voorafgaande toestemming aan journalisten aangesloten bij de NVJ of werkend bij gerenommeerde mediaorganisaties.

Bij deze oplossing zullen er duidelijk persoonsgegevens worden verwerkt. Immers, iemands ‘naam, beroep en lidmaatschap bij een vereniging’ zullen dan worden verwerkt bij de beoordeling van het wel of niet zijn van een journalist. Dat is vanuit privacyopzicht een wezenlijke verandering ten opzichte van de eerste wet. Waar in de eerste wet geen sprake was van de verwerking van persoonsgegevens, is dat nu wel duidelijk het geval.

De wetgever heeft dat destijds blijkbaar niet voorzien omdat in de totstandkomingsfase de Autoriteit Persoonsgegevens geen mogelijkheid tot advies heeft gehad. Los van de inhoudelijke beoordeling of een dergelijke verwerking van persoonsgegevens, te weten het opvragen van gegevens van de NVJ, een gerechtvaardigde grond voor verwerking op grond van de Algemene Verordening Persoonsgegevens is, had de Autoriteit Persoonsgegevens – evenals de Raad van State heeft gedaan – moeten adviseren over de wet. Aangezien dit moment van advies van de Autoriteit Persoonsgegevens niet heeft plaatsgevonden, is de wet nu procedureel onjuist tot stand gekomen.

3. De minister meent, zo stelt die, dat met de toestemmingsprocedure de rechtszekerheid is gebaat. Toch valt logisch te beredeneren dat ‘toestemming’ – door de aard van de handeling – op zichzelf al impliceert dat deze ook niet gegeven kan worden. Kan de minister uitleggen waarom hij gekozen heeft voor een procedure waarin de rechtszekerheid juist wordt geschaad, terwijl er werkbare oplossingen zijn – zoals een uitzonderingsformulering voor journalisten – die de rechtszekerheid juist ten goede zullen komen?

Toelichting:

Toestemming impliceert dat het ook niet gegeven kan worden. De minister stelt dit te hebben ondervangen door NVJ leden en journalisten van gerenommeerde media eronder te laten vallen. Los van de materiële argumenten die tegen een dergelijke arbitraire toewijzing te maken zijn, leidt dit vanuit procedureel opzicht eveneens tot rechtsonzekerheid.

Als de minister de in de bestaande wetten gehanteerde definitie van journalist gebruikt bij de toekenning van een uitzonderingspositie, zou dat juist tot helderheid en rechtszekerheid leiden. Wetten die van toepassing zijn op journalisten, zoals deze doorgaans ruim is gedefinieerd, zullen dan allen op dezelfde groep mensen van toepassing zijn.

Juist door de situatie te creëren waarin, binnen deze bestaande groep mensen, op arbitraire wijze onderscheid wordt gemaakt, wordt onzekerheid gecreëerd onder de journalisten. Bovendien schaadt het, vanuit juridisch oogpunt, de rechtszekerheid. Juist omdat een werkbare oplossing mogelijk is, is het onbegrijpelijk dat de minister kiest voor een oplossing die niet alleen praktische complicaties met zich meebrengt maar ook in strijd is met fundamentele rechtsbeginselen zoals het rechtszekerheidsbeginsel.

Met vriendelijke groet,

Renske Heddema, Waarnemend Voorzitter
Thomas Bruning, Algemeen secretaris
Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ)

Marcel Gelauff, voorzitter
Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren (GvH)

Leon Willems, directeur
Free Press Unlimited

Bart Brouwers, bestuurslid
Stichting Persvrijheidsfonds